

Wymagania edukacyjne z języka polskiego dla klasy I LO oparte na programie nauczania „Zrozumieć tekst – zrozumieć człowieka” (WSiP)

Zakres podstawowy

KRYTERIA OSIĄGNIĘĆ NA POSZCZEGÓLNE OCENY SZKOLNE

Kryteria zostały podzielone na trzy zakresy, odpowiadające celom kształcenia ujętym w *Podstawie programowej*:

- Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nim informacji (w tym: czytanie i słuchanie, samokształcenie i docieranie do informacji, świadomość językowa).
- Analiza i interpretacja tekstów kultury (w tym: wstępne rozpoznanie i analiza; interpretacja i wartościowanie).
- Tworzenie własnych wypowiedzi ustnych i pisemnych.

Uczeń otrzymuje ocenę **niedostateczną**, jeśli nie spełni wymagań przewidzianych poniżej na ocenę dopuszczającą.

Na ocenę **dopuszczającą** uczeń potrafi:

<p>Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji</p>	<p>Czytanie i słuchanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Odtworzyć informacje sformułowane wprost. – Odczytać sens fragmentów (zdań, grupy zdań, akapitów). – Wyodrębnić główną myśl całego tekstu. – Wskazać w tekście retorycznym najważniejsze środki językowe służące przekonywaniu. <p>Samokształcenie i docieranie do informacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wybrać podstawowe teksty literackie służące realizacji zadanego tematu, posługując się wybranym źródłem informacji. – Podjąć próbę znalezienia literatury przedmiotu służącej realizacji zadanego tematu.
--	---

	<p>Świadomość językowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wymienić nadawcę, odbiorcę i komunikat jako trzy najważniejsze elementy aktu komunikacji językowej. – Odróżnić od siebie teksty pełniące funkcję informatywną, impresywną i ekspresywną. – Objaśnić istotę znaku. – Posługiwać się pojęciem archaizm. – Objaśnić istotę związku frazeologicznego. – Odróżnić od siebie synonimy, homonimy i antonimy. – Posługiwać się pojęciem styl.
<p style="text-align: center;">Analiza i interpretacja tekstów kultury</p>	<p>Wstępne rozpoznanie i analiza:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Przyporządkować epoce nazwiska pisarzy wskazanych w <i>Podstawie programowej</i> oraz wymienić ich dzieła. – Przyporządkować autorowi tytuły i głównych bohaterów utworów literackich wskazanych w <i>Podstawie programowej</i>. – Określić tematykę utworów literackich wskazanych w <i>Podstawie programowej</i>. – Odróżnić od siebie tekst liryczny, epicki, dramatyczny. – Posługiwać się pojęciami: podmiot liryczny, adresat liryczny, narrator, dialog, monolog. – Wskazać podstawowe cechy najważniejszych dla omawianych epok gatunków literackich: tragedia, hymn, pieśń, tren, komedia, sonet, satyra, powieść epistolarna. – Nazwać najważniejsze prądy umysłowe, filozoficzne i artystyczne omawianych epok (teocentryzm, humanizm, sarmatyzm, poezja metafizyczna, klasycyzm, racjonalizm, sentymentalizm) oraz wskazać ich cechy. – Wskazać w dziełach literackich wskazanych w <i>Podstawie programowej</i> realizację wymienionych wyżej prądów. – Streścić główne wątki utworów epickich i dramatycznych wskazanych w <i>Podstawie programowej</i>. – Scharakteryzować głównych bohaterów literackich utworów epickich i dramatycznych wskazanych w <i>Podstawie</i>

	<p><i>programowej.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Rozpoznać najważniejsze środki i zabiegi stylistyczne w utworach literackich omawianych epok (epitet, metafora, porównanie, apostrofa, pytanie retoryczne). – Zanalizować utwory wskazane w <i>Podstawie programowej</i>, uwzględniając najważniejsze kategorie opisu (podmiot / adresat liryczny, narrator, świat przedstawiony). <p>Interpretacja i wartościowanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Określić przybliżone ramy chronologiczne antyku, średniowiecza, renesansu, baroku, oświecenia i preromantyzmu. – Objąsnić znaczenie nazw epok literackich: antyk, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, preromantyzm. – Odczytać znaczenie podstawowych symboli w dziełach literackich wskazanych w <i>Podstawie programowej</i>.
<p>Tworzenie własnych wypowiedzi ustnych i pisemnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Posługiwać się komunikatywnym językiem w mowie i w piśmie. – Wypowiadać się w mowie i w piśmie na zadany temat, w sposób świadczący o co najmniej częściowym zrozumieniu tematu. – Odnieść się w wypowiedzi do tekstów literackich. – Podjąć próbę skomponowania wypowiedzi składającej się ze wstępu, rozwinięcia i zakończenia. – Samodzielnie prowadzić zeszyt przedmiotowy. – Zrealizować przynajmniej połowę obowiązkowych zadań przewidzianych przez nauczyciela. <p>Dopuszczalne: konieczność pomocy ze strony nauczyciela podczas realizacji zadań, ubogi komentarz, stereotypowość sądów, streszczanie utworu zamiast analizy i interpretacji, drobne błędy rzeczowe, błędy kompozycyjne (np. brak proporcji między poszczególnymi elementami pracy, brak logicznej spójności tekstu, brak wstępu lub zakończenia), błędy stylistyczne, składniowe, frazeologiczne, fleksyjne, interpunkcyjne i orograficzne.</p>

Na ocenę **dostateczną** uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, a ponadto:

<p>Odbiór wypowiedzi, wykorzystanie zawartych w nich informacji</p>	<p>Czytanie i słuchanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Określić funkcję środków językowych w tekście retorycznym. – Rozpoznać ironię w tekście. – Sformułować tezę tekstu bądź fragmentu tekstu. – Podać argumenty na rzecz tezy. – Odróżnić argumenty od przykładów oraz tezę od hipotezy. – Rozpoznać relacje kompozycyjne między poszczególnymi fragmentami (akapitami) tekstu. – Oddzielić informacje od opinii. – Wskazać przyczyny i skutki. <p>Samokształcenie i docieranie do informacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wyszukać podstawowe pozycje z literatury przedmiotu służącej realizacji zadanego tematu. – Samodzielnie korzystać ze słowników i leksykonów. <p>Świadomość językowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Rozpoznać w tekście sześć elementów aktu komunikacji językowej. – Określić dominującą w tekście funkcję wypowiedzi. – Objaśnić, na czym polega specyfika budowy języka jako systemu znaków. – Podać genezę i objaśnić znaczenie najczęściej pojawiających się w tekstach związków frazeologicznych o pochodzeniu biblijnym i mitologicznym. – Wskazać w tekście staropolskim archaizmy fonetyczne, leksykalne i składniowe. – Rozpoznać w tekście synonimię, homonimię, antonimię i polisemię. – Objaśnić pojęcie stylizacji.
<p>Analiza i interpretacja tekstów kultury</p>	<p>Wstępne rozpoznanie i analiza:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Określić tematykę wszystkich omawianych utworów literackich. – Podać najważniejsze cechy rodzajowe tekstów lirycznych,

	<p>epickich i dramatycznych.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Objaśnić różnicę między literaturą a publicystyką oraz literaturą a retoryką. – Wskazać podstawowe cechy wszystkich omawianych gatunków literackich. – Porównać wizerunki Maryi w liryce średniowiecza, postawę podmiotu lirycznego w pieśniach i trenach J. Kochanowskiego oraz tragizm bohaterów tragedii antycznej i szekspirowskiej. – Scharakteryzować wzorce osobowe i postawy bohaterów, odwołując się do omówionych utworów literackich (asceta, postawa franciszkańska, etos rycerski, postawa stoicka i epikurejska, humanista, Sarmata, oświecony obywatel, „człowiek serca”). <p>Interpretacja i wartościowanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Powiązać fakty literackie z istotnymi wydarzeniami historycznymi (np. upadek cesarstwa zachodniorzymskiego, chrzest Polski, odkrycia geograficzne, wynalazek druku, Wielka Rewolucja Francuska). – Rozpoznać cechy charakterystyczne sztuki antycznej, romańskiej, gotyckiej, renesansowej, barokowej, klasycystycznej i sentymentalnej. – Opisać następujące motywy i tematy literackie, odwołując się do omówionych utworów: przemijanie, śmierć, zbrodnia i kara, władza, nieśmiertelność poety i poezji, koncepcje życia godnego i szczęśliwego, naprawa Rzeczypospolitej. – Scharakteryzować wizję świata i człowieka w Biblii, literaturze antyku, średniowiecza, renesansu, baroku, oświecenia i preromantyzmu, odwołując się do omówionych utworów literackich. – Wykorzystać podstawowe konteksty do analizy i interpretacji utworów literackich (np. kontekst biograficzny dla <i>Trenów</i> J. Kochanowskiego). – Odczytać nawiązania biblijne oraz mitologiczne w omawianych
--	---

	<p>utworach z literatury współczesnej.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Odczytać znaczenie podstawowych symboli w omawianych dziełach literackich.
<p>Tworzenie własnych wypowiedzi ustnych i pisemnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Ułożyć szkicowy plan oraz przygotować na jego podstawie wypowiedź ustną bądź pisemną. – Skomponować wypowiedź składającą się ze wstępu, rozwinięcia i zakończenia. – Formułować wnioski interpretacyjne oparte na samodzielnej analizie tekstu. – Zastosować czytelny podział akapitowy w pracy pisemnej. – Posługiwać się cytatami w funkcji argumentacyjnej. – Posługiwać się na ogół poprawną polszczyzną (w zakresie wymowy, fleksji, leksyki, frazeologii, składni). – Zabrać głos w dyskusji. – Wykonać bez pomocy nauczyciela większość ćwiczeń i zadań realizowanych na zajęciach.

Na ocenę **dobrą** uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, a ponadto:

<p>Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji</p>	<p>Czytanie i słuchanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Odróżnić retorykę od erystyki. – Objaśnić mechanizmy powstawania wypowiedzi ironicznej. – Rozpoznać i określić typ nadawcy i typ adresata tekstu. – Rozpoznać charakterystyczne cechy stylu i języka tekstu. – Nazwać środki językowe i określić ich funkcje w tekście. – Wskazać cechy gatunkowe tekstu. <p>Samokształcenie i docieranie do informacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wyszukać różnorodne pozycje z literatury przedmiotu służącej realizacji zadanego tematu. – Sporządzić poprawny opis bibliograficzny książki i artykułu oraz zapisów elektronicznych.
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> – Korzystać z różnorodnych źródeł informacji. <p>Świadomość językowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Omówić relacje pomiędzy różnymi podsystemami języka. – Przyporządkować charakterystyczne środki językowe poszczególnym funkcjom językowym. – Przedstawić pochodzenie polszczyzny. – Objaśnić pojęcie neosemantyzacji. – skazać niewerbalne środki komunikacji. – Wymienić podstawowe typy stylizacji.
<p style="text-align: center;">Analiza i interpretacja tekstów kultury</p>	<p>Wstępne rozpoznanie i analiza:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wymienić głównych twórców kultury (nauki, sztuki, filozofii) i ich dzieła w omawianych epokach. – Określić funkcje środków językowych zastosowanych w tekście. – Wskazać dominantę kompozycyjną i stylistyczną oraz dokonać analizy typowego dla epoki i autora utworu literackiego. – Zdefiniować tragizm, komizm i groteskę jako kategorie estetyczne, odwołując się do omówionych utworów. <p>Interpretacja i wartościowanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wskazać związki literatury z wydarzeniami historycznymi, kulturą i sztuką oraz filozofią omawianych epok. – Porównać wzorce osobowe, kreacje bohaterów oraz wizję świata i człowieka w Biblii, antyku, średniowieczu, renesansie, baroku, oświeceniu i preromantyzmie, odwołując się do utworów literackich. – Opisać następujące motywy i toposy: jednostka wobec despotyzmu, piekło (zaświaty), wędrowka, szatan, świat jako teatr, człowiek jako boże igrzysko, odwołując się do omówionych utworów. – Opisać różne realizacje dydaktycznej funkcji literatury, odwołując się do poznanych tekstów. – Wskazać nawiązania do światopoglądu i estetyki antyku w renesansie oraz do światopoglądu i estetyki średniowiecza

	<p>w baroku oraz objaśnić przyczynę ich występowania.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Rozpoznać nawiązania do idei średniowiecza, renesansu, baroku i oświecenia w literaturze współczesnej. – Ocenić postawy bohaterów literackich.
<p>Tworzenie własnych wypowiedzi ustnych i pisemnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Selekcjonować materiał, przywoływać tylko informacje istotne z punktu widzenia tematu. – Posługiwać się terminologią historyczno- i teoretycznoliteracką oraz językoznawczą. – Sformułować hipotezę badawczą w odniesieniu do tematu. – Podsumować rozważania (uogólnić wnioski wynikające z analizy i interpretacji tekstu). – Łączyć akapity, używając wskaźników zespolenia. – Posługiwać się poprawną polszczyzną (w zakresie wymowy, fleksji, leksyki, frazeologii, składni). – Posługiwać się stylem stosownym do sytuacji wypowiedzi. – Przestrzegać zasad etykiety językowej podczas rozmowy, dyskusji, negocjacji. – Zająć i uzasadnić stanowisko w dyskusji z odwołaniem się do utworu, cytatu, kontekstu lub wiedzy o epoce. – Aktywnie uczestniczyć w większości lekcji.

Na ocenę **bardzo dobrą** uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, a ponadto:

<p>Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji</p>	<p>Czytanie i słuchanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Odróżnić prawdę od fałszu i szczerą od kłamstwa w wypowiedzi językowej. – Scharakteryzować podstawowe chwytów erystyczne. – Odróżnić od siebie wypowiedź perswazyjną i manipulacyjną. – Zanalizować okres retoryczny jako zamkniętą całość myślowo-stylistyczną. – Wykorzystać analizowane teksty naukowe (krytyczno- i teoretycznoliterackie) i filozoficzne jako kontekst interpretacyjny dla utworów literackich. <p>Samokształcenie i docieranie do informacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Samodzielnie gromadzić i porządkować materiały z różnych źródeł dotyczące języka, literatury, filmu i innych dziedzin sztuki.
<p>Analiza i interpretacja tekstów kultury</p>	<p>Wstępne rozpoznanie i analiza:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Omówić przemiany gatunkowe w obrębie dramatu i powieści. – Wskazać i opisać charakterystyczne cechy językowe i stylistyczne w tekstach literackich średniowiecza, renesansu, baroku, oświecenia i preromantyzmu. – Rozpoznać nawiązania do poetyki renesansu, baroku i oświecenia w literaturze współczesnej. – Wskazać elementy parodii, pastiszu i trawestacji w dziele literackim oraz określić ich funkcje. <p>Interpretacja i wartościowanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Porównać sposoby realizacji tego samego motywu (toposu) w dwóch tekstach literackich. – Zinterpretować dzieło literackie w samodzielnie dobranym kontekście (np. filozoficznym, historycznym, historycznoliterackim, kulturowym). – Objaśnić sposoby i mechanizmy reinterpretacji toposów, mitów i symboli literatury wcześniejszych epok w tekstach współczesnych.

	<ul style="list-style-type: none"> – Dokonać samodzielnej analizy i interpretacji dzieła literackiego, posługując się biegle terminologią historyczno- i teoretycznoliteracką. – Rozpoznać i odczytać przenośne znaczenia dzieła (metaforyczne, symboliczne, alegoryczne, paraboliczne). – Dokonać samodzielnej analizy i interpretacji dzieła sztuki, ze wskazaniem funkcji środków wyrazu specyficznych dla danej dziedziny sztuki. – Dostrzec zależności między tekstem literackim a innymi tekstami kultury.
Tworzenie własnych wypowiedzi ustnych i pisemnych	<ul style="list-style-type: none"> – Podporządkować kompozycję wypowiedzi własnemu zamysłowi interpretacyjnemu. – Skutecznie unikać szablonów i schematów językowych. – Posługiwać się bogatym słownictwem i urozmaiconą składnią. – Posługiwać się bogatą terminologią (unikając pseudonaukowości). – Posługiwać się stylem stosownym do sytuacji, komunikatywnym, o wyraźnych cechach indywidualnych. – Funkcjonalnie wykorzystywać pozawerbalne środki komunikacji (mowa ciała, intonacja, ton głosu) w wypowiedzi ustnej.

Na ocenę **celującą** uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, i ponadto:

1. rozwija treści programowe;
2. otrzymuje z prac klasowych i sprawdzianów wyniki w przeliczeniu na procenty w przedziale od 96 do 100;
3. osiąga sukcesy w konkursach przedmiotowych i olimpiadach (np. Olimpiada Literatury i Języka Polskiego) na etapie wojewódzkim, okręgowym lub centralnym;
4. wykazuje się dojrzałością intelektualną (erudycją, krytycyzmem, samodzielnością myślenia ...).

